

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Svoboda**

Stránky: [1], 2

SVOBODA

REPUBLIKÁNSKÝ DENÍK PRO MORAVU, SLEZSKO A SLOVENSKO.

Ročník IV.

V Brně, v neděli 7. května 1922.

Číslo 106. Za 50 hal.

Ing. JAROSLAV JADRNY:

V sadě.

V naší zahradě jest nyní živo! I kdyby tam člověka nebylo: ta zeleň znovuzrozená a bílými květy obsypané třešně nad ní, tisíce a tisíce pilných našich včel — je-li kus ráje na světě, je vkouzlen v živé království jarního sadu! Slunce rudého západu jakoby zalití chtělo tuto nádheru krásy, lásky a obětavosti, tak se rozběhlo svojí záplavou do větvi a trávníku — aby konečně podleho zákonům přirozeného souzvuku a stalo se zajímavou efemérou příjemné jarní nálady.

Řekněte mi, co krásného kvete nyní v jarních letech v naší republice? Kde ona svěžest zeleně, kde ona něžnost, ideálnost a nádhera květové záplavy, kde ruch a šum obětavé a vytrvalé práce každého pro všechny? Máme již i onu poetickou chvíli rudého zazáření za sebou a v šeru klidnějších úvah vzpomínáme efeméry kouzelné ve svém přeludu, ale nemožné, aby stala se zákonem lidstva, jež od věků do věků bude toužit po slunci jítiním, po slunci nadějí, po slunci života, po slunci jasného dne. Slunce stoupající, slunce žhoucí, do něhož se bojím zadívat, jako do očí jasné pravdy, toto slunce bylo a bude základem a vším! Rudé slunce západu, které s tolikou libovostí a přitažlivostí se nám ukazuje, opatrně schouleno v tichnoucích vlnách zemské atmosféry, zůstane nadále přechodným přeludem citového rozehvění, jehož blouznivost právě našemu pokolení tak jasně dovedla ukázat, že jeho nejvěrnější sestrou je noc — umléné uvolnění nervů a bolestí — zapomenutí spánku. Příroda má své zákony, od nichž se nikdy neuchýlí, ale lidstvo, které již tolik vynaložilo, aby dospělo k poznání přirozených vztahů života, které tolik vynaložilo, aby poznalo tyto zákony, toto lidstvo chtělo by pro sebe budovat ráj mimo toto poznání, ráj jednostranný, ráj třídní — jak malý jest člověk, aby obstál v tomto svém snažení s úspěchem a štěstím?!

Nejen náš život, ale život všeho světa jest ochromen následky nepřirozeného a nezdravého náhledu na život. Nepovídá nám janovská konference, že nelze jednomu státu, tak jako člověku, žít dlouho bez druhého? Nedotvrzuje dnešní Rusko, že nebude do té doby třídního státu, dokud v něm nebude jedné jediné třídy, třídy spokojených a šťastných? A tuto třídu tvořili a snažili se tvořit státníci všech věků! Kdož by o tom pochyboval, že se jednou podaří jí dosáhnouti? Kdož by o tom pochyboval, zda se jednou podaří učiniti člověka člověkem, jednotkou, znající nejen práv svých, ale i práv ostatních? Kdož by o tom pochyboval, že pojmu příští lidské kultury bude neznámá sobectví, nenávisť a faleš? Kdož by o tom pochyboval, že jednou bude se ukazovat člověk člověku tak, jak se ukazuje v sadě květů květ, s tvářičkami nelčenou, se slovem poetickým a oddanou důvěrou? K tomu však nevedou žádné diktatury a mocenské postavení stran. Kdož by chtěl budovat nejvyšší ráj na podkladech pomíjlivých činitelů? Mravnost v sobě i na venek, toť ona schrána nevyčerpatelné energie, budující lepší příští lidstva! Toť onen podklad souladu ži-

votního, s nímž se v přírodě setkáváme na každém kroku. Toť ona krása, která nám lahodí a imponuje z koberců zahrad a polí, z korun stromů a záře barev i světla. Toť ona čistota působivé velikosti, kterou oblažují člověka, citícího bujná a hebká nádra jarní země.

Habsburci zařizují se v Maďarsku.

Smrt bývalého uherského krále Karla jakoby byla dala Maďarům zapomenouti na usnešený protihabsburský zákon i na záruky čestného slova protihabsburského. Dnes už jsou v Maďarsku v plném proudu přípravy pro trvalé ubytování a pozdější nastolení Habsburka na trůn. Akci vzal do ruky krvavý arcivévoda Bedřich. Malé Dohodě nastává znova povinnost, důrazně a snad už naposledy Maďarům připomenouti jejich mezinárodní závazky. Nepomůže-li ani toto, pak nezbuďte, než Maďarsko vymazati z mapy Evropy.

Z Vídně, 6. května. «Tel. Comp.» oznamuje z Pešti, že bývalý arcivévoda Bedřich ubytuje se se svou rodinou v Uherských Starých Hradcích, kde jeho syn Albrecht bude navštěvovat vysokou školu zemědělskou. «Politische Nachrichten» oznamují k tomu z Pešti, že příjezd Bedřichův byl již delší dobu připraven. Uzáním Otty hlavou rodu habsburského, jež bylo vysloveno na konferenci členů habsburské rodiny za předsednictví Bedřichova, padla závažná, lož odůvodnil Bedřicha, jeho syna Albrechta, Horthyho a Gömböse od legitimistů.

V Budapešti konala se společně porada o dalším postupu. Před tím Bedřich navštívil Horthyho.

Kdo do tohoto světa postaví naše příští pokolení, ten ukojí největší a nejstarší touhy a naděje lidské duše. Ráj člověka nemůže býti mimo tuto zemi — kdy stane se nitro člověka okem, vidoucím svoje štěstí, kterého tolik dýše kolem nás neviděno, neslyšeno a — necítěno!?

ho, načež ministerský předseda Bethlen navštívil Bedřicha. Porady zúčastnil se: Bedřich Habsburský, jeho syn Albrecht, ministerský předseda Bethlen, Klebelsberg, Gömbös, Josef Habsburský a choť Bedřichova Isabella. Bylo usneseno, že po volbě bude Národní shromáždění prohlášeno poslaneckou sněmovnou, že co nejdříve bude obnovena sněmovna magnátů a takto utvořený říšský parlament že ihned přikročí k volbě palatina. Jako palatin přišel by v úvahu Bedřich Habsburský sám nebo jeho syn Albrecht. Přítomný Josef habsburský protestoval proti svému odstředění s poukazem, že uherští palatinové vždy byli voleni z tak zvané nierské linie Habsburků. Bedřichova choť Isabella odpověděla, že Josef habsburský se až dosud příliš exponoval a že jeho kandidatura poskytl by Malé a Velké Dohodě látku k obtížím, a přimlouvala se za svého syna Albrechta. Pokud je známo, nebylo v této otázce dosud nic definitivního usneseno.

Z Budapešti, 6. května. (Zvl. tel.) Jeden zdejší list oznamuje, že arcivévoda Albrecht zřekl se nároků na trůn a že Teleski sprostředkoval dohodu, dle níž arcivévoda Otto jest jediným nápadníkem trůnu maďarského.

Dětská výstava.

Stotisíc školních dětí v kalifornském městě Los Angeles uspořádalo si minulý měsíc zajímavou výstavu. Umístily si ve 3 obrovských stanech, nabitých 25.000 předměty, ukazujícími fantasií a dovedností dětskou od prostých košiček, upletených v dětských zahrádkách, až ke kusům nábytku z cedrového dřeva, výrobků do středněškolských cvičných dílen. Dětky dostavily se s ukázkami svého kuchařského umění jakož i všelikých ručních prací, jimž se učí v hospodyň-

ských kursech na všech veřejných školách. Jeden ze stanů byl cele věnován dětským miláčkům a bylo málo zástupců sviveny běhající, plavoucí nebo létající, již by se tam nebyli objevili. Tento stan mohli by snad býti pokynem i našemu Dorostu Červeného kříže, jehož program by mohl takto býti rozšířen o pěstování lásky ke tvorstvu. Nemenšího povýšimnutí zasluhuje, že výstava byla pod protektorátem sdružení rodičů a učitelů, jež čítá více než 25.000 činných členů.

BESÍDKA.

MĚSTSKÝ SOUD TRESTNÍ VE SLAVKOVĚ.

Z rukopisných zápisů K. Ř. vyjímá J. V. Žd. v dřívějších dobách až do polovice 18. století mělo město Slavkov svůj vlastní soud, který trestní právo vykonával. Spisy ze soudnictví tohoto jsou velmi sporé, přece však zůstaly nám některé upomínky až dosud zachovány. V obecním archivu uložena, v roce 1535 vytištěná kniha «Práva městská» na časy ty připomíná a podle práva toho naši soudcové se řídili. Také polnosti poblíže Slavkova, «pod spravedlností» jmenované, kde na hranicích slavkovsko-křemovských stávala šibenice, od níž také polnosti název ten obdržely, uvádí onu dobu na paměť.

Že však právo trestní v těch dobách příliš přísně se nevykonávalo, vysvítá z následujících dvou případů, které v obecním archivu jsou zaznamenány:

«R. 1581 ve středu po sv. Michalu archandělu, v městě Slavkově skrz pana purkmistra a radu a osoby z obce, (zejména tyto: Matěje Panušece, Felcia Senkopa, Matěje Mutle, Jana Luže, Klímka Švece, Pavla Sládky, Erazima Pernikáře, obyvatelů slavkovských) — mezi panem Francem Renerem, spoluradním a panem Janem Prešem, měšťanem Litovelským, jakožto plnomocníky paní Johanky, pozůstalé vdovy po Janu Honšovi, někdy spoluobyvatelů Litovelských — a Jiřím, tovaryšem řemesla pekařského z Otče se strany druhé — stalo se křesťanské a přátelské narovnání na způsob dolepsaný.»

«Týž Jiřík, tovaryš řemesla pekařského, toho léta 1511 v pátek po památce Nanebevstoupení Pána Krista, Jana Honše, když jest tento z

jarmaku hustopečského s jinými dobrými lidmi šel a tu v rybníce u Slavkova (ježto toho času borko bylo) noby sobě umýval a se ochladil, k němu onen příjda a vlastní jeho zbraň vzema, beze vši příčiny od něho daná, náležitě ho zranil, posekal, pobodal, od kteréhož zranění týž Jan Honš z toho světa sešel.»

«I byv od manželky tohoto Jana Honše a přátel jeho z takového nekřesťanského mordu obviněn, týž Jiřík, věda, jaká by jemu záplata za ten skutek jeho — poněvadž se k němu dobrovolně přiznal u práva vyššího, učiněna býti měla, uznal, že mají naň všecko právo. Na velké a časté i vysoké prosby a přimluvy nás podepsaných, purkmistra a rady i osob z obce, ježto také shora psaní zmocněnců paní Johanky, najsouce toho žádostivi a neberouce za toho neobětíka Jana Honše, nuanžela téže, ani onl žádných peněz, tomu Jiřikovi na opětovnou pro pána Boha prosbu, milosrdněstvem hnutí souce, z lásky křesťanské ten skutek promljev i hrdlo, šetřice mladosti jeho, aoy za takový účinek mordu aspoň v tomto světě pokání činiti mohl — jemu darují. Ale za tyto všechny škody, které Johanka za to vzala a posavad ještě anáš, týž Jiřík jí 60 zl. (1 zl. 30 grošů, 1 groš 7 denárů počítaje) dáti a vyplatiti povinnen jest takto: Hned od datum zápisu tohoto ve 3 nedělích 20 zl. z vězení dáti a složit i potom v roce pořad sbběhlém 5 zl. a tak rok od roku az do vyplacení sumy nahore psané.»

«Že se pak tomu dosti stane, nemoha rukojmí míti, týž Jiřík poctivostí řemesla svého se podstavil — Jestliže by 1. nebo 2. nebo posledního termínu nevydržel a nesplnil, usouzeno bylo, aby paní Johanka nebo přátel její, kdež by ho koliv postihli, k němu sáhnutí a z toho mordu vlniti

Janovské rozdělení.

Barrère odevzdal 5. května předsedovi konference Factovi verbální notu, ve které francouzská delegace oficiálně oznamuje konferenci, že vláda francouzská se usnesla memorandum podané Rusům nepodepsati, pokud tak neučiní Belgie. Reuterova kancelář oznamuje z Janova: Jestliže Francie a Belgie setrvávají při svém rozhodnutí, již odmítli podepsati memorandum pro sovětskou delegaci. Lloyd George pravděpodobně vrátí se ihned do Anglie.

O ruské odpovědi rozhodne Moskva.

Z Janova, 6. května. Několik členů sovětské delegace z Joffem v čele odjelo do Moskvy podati zprávu o memorandu Rusům odevzdaném. V Moskvě bude prý o odpovědi definitivně rozhodnuto.

Z Janova, 6. května. (KK.) Joffe, který večer se 12 členy ruské delegace odcestoval z Janova prý do Moskvy, sejde se v Berlíně s vyslaným důvěrníkem Leninovým, načež dá pokyn do Janova. Zároveň s Joffem odcestoval z Janova známý francouzský komunist Rappaport.

Nedohodnou-li se spojenci, bude Anglie sama jednat s Ruskem.

Z Janova, 5. května. Po odevzdání ruskoněmecké smlouvy byly vyslovovány obavy, zda nebudou jiné státy následovat německého příkladu. K těmto obavám nebylo vážných důvodů, do-

kud byla naděje, že spojenci se shodnou na podmínkách Rusům. Odpor Belgie a výhrady Francie pro další společný postup v ruské věci jsou ovšem vážným nebezpečím a bylo by klamno domnívat se, že všechno jednání s Ruskem bude skončeno, kdyby spojenci se neshodli. Naopak dnešní stav věci nasvědčuje, že by tím rychleji uzavřely některé státy zvláštní dohodu s Rusy. Zdá se, že by Rusko takovýmto odděleným dohodám dalo přednost a odpor sovětských delegátů proti podmínkám memoranda vykládají některé zdejší kruhy právě touto snahou Rusů, aby rozbitím kolektivního jednání dospělo ke sjednání dohod separátních. O Angličanech a Italech šířeny dnes zprávy, o nichž není jisto, nejsou-li pouhým přáním úmyslně propagovaným, že zvláště anglická a italská komise studují otázku uznání Ruska de jure pro případ příznivého postupu vyjednávání hospodářského.

Barthou se vrátil.

Z Janova, 6. května. V časných hodinách dopoledních přibyl sem Barthou a byl uvítán na nádraží Colratem a členy francouzské delegace. Na otázku, jaké zprávy přináší z Paříže, odpověděl: Jsem zde, abychom vyjednávali. Barthou měl již dopoledne rozmluvu se Schanzerem a dli nyní ve vile Alberti u Lloyda George.

Palác v Janově

Z mor. zemského výboru.

Ve schůzi mor. zem. výboru dne 6. května 1922 bylo mimo jiné usneseno: uložiti zem. stav. úřadu, aby zahájil úpravné práce na řece Moravě u Uh. Ostroliu; vydati všem obecním (městským) radám cirkulární poučení, jakým způsobem jest postupovati při kácení lesů nad systémi-sací; povoliti subvenci 10.000 Kč na uspořádání

i hrdlo beze vsí mloosti jemu odniti mohli a moc měli. (II. kn., str. 548.)

»R. 1581 v neděli před sv. Janem Křtitelem za purkmistra Václava Kavína vinit chtěl Lída, pozůstalá vdova po Benešovi Olícharovi, Pavla Dědávka, za vdovu Beneše Dědávčkovu přičítaje, čemuž jest Dědávček opřiti se nemohla.»

»Ale na mnohou žádost téhož Dědávčáka a přimlouvou jiných dobrých lidí, dala se jest Lída svrchu psaná s ním u rovnání.»

»A tak v té věci obou nřezpsané, od obou stran za prostředníky vydané, totiž od Benešky: Alexandr Bradavička, Jiřík tkaďlec, Jira Matějův, Matěj Grosa, Janek Manreví a Pavel Ličnick — a od Dědávčáka: starý Jiřík, kolář, Mikuláš Šendřík, Václav Franta, Rajmund Smírhan, Kašpar, provozník, Jiřík Kopáč — na mocné obou stran naléhání, učinili tuto výpověď:

Totíž aby Pavel Dědávček dětem osirelým Beneše a Lidy Olícharových zapravil 45 zl. do 9 roků, každý rok po 5 zl. a aby strany jedna k druhé pokojně se chovaly slovem i skutkem. (II. k., str. 548.)

Kolik malicherných rozbrojů a sporů proti této vážným nelze dnes urovnat v lidstvu vůbec bez nákladných soudů a věčného nepřátelství, jehož důsledky víceméně se druzdy z pokolení na pokolení. — V historii máme viděti stopy pokroku!

ČESKOSLOVENSKÝ KALENÁŘ.

Dne 7. května r. 1857 narodil se v Brumovčích u Hustopeče na moravském Slovácku Jan Herben, novinář, povídkař a politik, nyní senátor Národního shromáždění. Dr. Jan Herben zabýval se zprvu dějepisem, pak se však věnoval výhradně novinářství a spisovnictví, pokud to-

vzorné expozice památkových předmětů a hraček na letošním výstavním brněnském trhu. Účinně zásadně usnesení o tom, jakým způsobem mohou obce uhrazovati náklad na elektrisaci. Účinně řada usnesení v různých platových záležitostech učitelských osob škol obecných a občanských, totiž v přičině cestného, pohřebného, dovolené, započítání let, záloh na služné, mimořádn-

mu činnost novinářská dovolovala. Dr. Jan Herben byl zakladatelem deníku »Cas«. (Za války byl zastaven a Herbenem již nebyl obnoven. Dnešní »Cas« je listem Ladislava Knutoho, který byl členem redakce Herbenova »Casu«.) Jako novinář pracoval ve veřejném životě s T. G. Masarykem na politické obrodě národa a stal se u nás vedle T. G. Masaryka předním bojovníkem za mravní obrození českého života ve všech směrech, hlavně však v politice a v životě náboženském. Zdůrazňoval ve všem přímost, poctivost a opravdovost potřeby skutečného života. Směr tento, zvaný realismus, našel v Herbenovi předního bojovníka a byl programem ne sice početné, ale ve veřejném životě programovosti významné strany politické, zvané stranou pokrokovou. (Po převratě se strana rozceřla a její straníci vstoupili většinou do jiných politických stran.) Boje za obrodu národní zvlížly veřejný život v Čechách a jejich obraz podává také kniha Herbenova »Deset let proti proudu«. Jako spisovatel napsal Herben řadu prací lidopisných, jako jsou »Moravské obrázky«, »Na dědíně«, »Slovácké děti«, v nichž seznamuje čtenářstvo s rázovitostí moravských Slováků. Z ovzduší rodného kraje Herbenova je i dvoudílný román »Do třetího i do čtvrtého pokolení«. Je to kronika slovácké rodiny Hrabců, na niž Herben ukazuje vývoj svého rodného kraje a vliv nových proudů myšlenkových na slovácký venkov. Z kraje jihočeského, z Tábořska, je řada obrázků nazvaná »Hostišova«. Obrázky ty vydechují pávbabem venkova a činí dojem jako Turgeněvovy Lovcovy zápisky (ze života a ovzduší venkova ruského). Pro mládež napsal Jan Herben spisek »Bratr Jan Paleček«.

Dne 7. května r. 1458 korunován byl Jiří z Poděbrad za krále českého.

ných přídávku na syny a definitiv. učitelek žen. ručních prací.

Výřizena řada stížností do předpisu dávky z přístroju hodnoty a do dávky ze zábyv.

Na zem. realce v Prostějově imenování profesory Jan Jonáš, Jan Dvořák a Dr. Jindř. Flegl.

Obecní rady se upozorňují na nové zřízený zem. chorobinec v Jihlavě, do něhož se přijímají na útráty mor. zem. fondu moravští příslušníci obolho pohlaví následkem stáří práce a výdělků neschopní, neb zdlouhavam nevyléčitelnou nemocí stížení, pro kterou se do ošetřování veřejných nemocnic nehodí, ač péče a ošetřování potřebují, dále osoby slabomyslné a mírně epileptické.

Německo zaplatí.

Z Paříže, 6. května. (Havas.) »Temps« oznamuje: Německo oznámilo, že dne 15. května zaplatí částku 50 milionů zlatých marek, stanovenou v moratoriu ze dne 21. března.

Slezské vojvodství.

Z Varšavy, 6. května. »Przeglad Wiscorny« oznamuje, že organizační práce pro zřízení slezského vojvodství byly již ukončeny a že návrh bude projednán meziministerským výborem. Podle návrhu bude mít vojvodský úřad 9 oddělení. Vojvoda bude sídliti v Katovicích.

Čínská revoluce.

Z Londýna, 6. května. Reuter oznamuje z Pekinu o porážce mukdenských vojsk v okolí Pekinu: Maršál Čan-Co-Lin prchl prý směrem k Mukdenu. Porazené vojsko ustupuje prý v nepořádku zpět k Tientsinu. Tím prý jest asi občanská válka skončena.

Politické zprávy.

— Ve středu dne 10. května t. r. koná se schůze subkomitétu poslan. sněmovny pro autor-ské právo o 3. hodině odpolední.

— Lloyd George zdůraznil v Janově polskému ministru Skirmuntovi potřebu rychlého vyřízení otázky východních hranic Polska.

— Z Dublinu se oznamuje: Dail Eireann rozhodl, že až do středy bude prodlouženo příměří mezi vládním vojskem a povstalci. V téže době nesmí se konati žádná veřejná shromáždění.

— Polská teleg. kancelář oznamuje z Opolí, že dohodová komise zrušila stav obležení v Katovicích a v Zabrze.

— Belgický poručík myslivců Bromme byl 4. května v Homburgu napaden dvěma ozbrojenými německými civilisty a zraněn na noze střelou z pistolé.

— President republiky Millerand přijel včera v 8 hodin dopoledne lodí Edgar Quinet do Toulou. —

Denní zprávy.

TAJEMNÉ POLÍČKO.

Za války každý venkovan, který měl půdu, schovával někde v ústraní kousek políčka, které pečlivě ohradil buď plotem, nebo nějakým oševem. To bylo třeba kus bramborového pole, v jehož středu malé zaleso se malé políčko hezky ukryté. Tam nebylo bramborů, s počátku bylo to místo holé. Potom, když už brambory byly velké, začaly se objevovati na prázdném místě nějaké traviny.

Rostly pomalu, zdálo se, že je to řepa. Pod lupeny však nebylo nic viděti a pak to všechno nějak zakrnělo.

Byl to tabák.

Jeho pěstování zakazovalo se i za války, ale někdo toho nedbal. Tabákových políček bylo u nás na statisíce; tabák sázel každý, kdo měl kus země, vždyť se koupila tráva a jaké štěstí by to bylo, kdyby se tak ten tabák opravdu urodil.

Někomu se urodil. Kdo ošetřoval své tajemné políčko jako oko v hlavě a měl tolik rozumu, že vzácnou tu květinu zasel na místo slunečné, tomu vyrostly takové košaté, listnaté keřky, že kuřák radostí a touhou mlaskal. Sousedé si své zkušnosti tajemně sdělovali; udavačů nebylo, neboť tabák to jest, který usmňuje lidi všech národů a vůči tabáku jsme všichni stejní, bratři a přející přátelé.

Když tedy na tajemném políčku tabák vyrostl, začala další starost. Někdo ty listy prostě usušil a koupil je suché, zelené; jiný to močil ve všelijakém roztoku, barvil, močil, sušil — ale tabák z toho neudělal. Nicméně: v dědi, že je to tabák a aby chutnal, k tomu stačila ta sugesce.

Letos vláda pěstování tabáku přísně zakázala a stáhla. Není nutno stihati majitele tajemných políček. I když mnozí zasejí zase tato nejdůležitější semena, jejich sklizeň bude zase na zeleno, i když jí usuší. A kdo by se s tím zlobil a nazířil teď, kdy jsou trafiky zásobeny? Ono se řekne,